

ZA IVANOM CHALUPECKÝM

(1932 – 2020)

PHDR. MAREK RÍMSKY

In the summer of 2020, a renowned personality active in the archival profession at the national level, Ivan Chalupecký, died. In his youth he was persecuted by the communist totality. He studied archiving externally at the university in Bratislava. He was one of the most important figures in this field. He was a long-term editor of the collection *Z minulosti Spiša* (The History of the Spiš region) and the author of many monographs and professional studies.

Keywords: Ivan Chalupecký, obituary, archiving

Mimoriadna erudovanosť, ale napriek tomu mimoriadna skromnosť. To sú vlastnosti, ktoré sa človeku ako prvé mohli vybaviť, keď o ňom počul alebo ho mal možnosť osobne stretnúť či s ním pracovať. A tento pocit pretrvával dlhé roky a ostáva aj po jeho odchode. Veľká osobnosť slovenského archívnictva, pre mnohých ťažko prekonateľný vzor, Dr. h. c. doc. PhDr. Ivan Chalupecký zomrel 12. júna 2020 v Levoči.

 marek.rimsky@gmail.com

Narodil sa 16. marca 1932 v Spišskej Novej Vsi v rodine lesného inžiniera. Gymnaziálne štúdiá absolvoval až na troch miestach, v troch historicky významných mestách. Štúdium začal ešte pred vojnou na nemeckom gymnáziu v Kežmarku, po jej skončení pokračoval v štúdiu na gymnáziu v Levoči a Tisovci, odkiaľ ho v ôsmom ročníku (1951) vylúčili, pretože vyjadril nesúhlas s prenasledovaním troch slovenských biskupov Jána Vojtašáka, Pavla Petra Gojdiča a Michala Buzalku totalitnou mašinériou. Sám sa stal nielen prenasledovaným, ale na šesť týždňov aj väzneným. Nasledovala úmorná práca v kameňolome v Tisovci, tri roky v spišskonovoveskej tehelni a napokon v bani v Spišskej Hute. Ak jeho nehraná a charakteristická skromnosť nebola vrodená, potom možno hľadať jej zrod práve v tomto období. Ako príslušníkovi robotníckej triedy mu štátna moc povolila diaľkovo dokončiť štúdium a v roku 1955 zmaturovať vo svojom rodisku. Už v nasledujúcom roku ho komunistickí „kádrovčíci“, mysliac si, že ho takto dostatočne potrestajú a ponížia, pracovne zaradili do archívu v Levoči, ktorý bol vtedy po reorganizácii štátnej správy a v začiatkoch slovenského organizovaného archívnictva oddelením košického štátneho archívu. Hoci v mladosti údajne inklinoval skôr k chémii, naše archívnictvo sa vďaka tomu obohatilo o skutočne talentovaného človeka. Výborne jazykovo disponovaný a pripravený (maďarčina, nemčina, francúzština, latinčina) získaval pri spracovaní fondov prax, nevyhnutnú paleografickú zručnosť i znalosti z iných pomocných historických vied, ktoré potom zúročil pri externom štúdiu archívnictva na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave (1957 – 1960). V roku 1968 získal titul doktor filozofie.

V roku 1965 bol spoluzakladateľom a tajomníkom Krúžku historikov Spiša, ktorý bol súčasťou Slovenskej historickej spoločnosti pri Slovenskej akadémii vied a ktorý bol v roku 1992 základom pre jeho zásluhou obnovený Spišský dejepisný spolok, pripomínajúci si vtedy 110. výročie svojho založenia. Spolok doteraz vydáva ročenku *Z minulosti Spiša*, ktorú doteraz redigoval doc. Chalupecký. Na čele levočského archívu, ktorý medzičasom získal samostatnosť, stál v rokoch 1969 – 1978 a 1990 – 1992 a celkovo v ňom odpracoval vyše 40 rokov. Za ten čas spracoval dve desiatky archívnych fondov a vypracoval k nim kvalitné archívne pomôcky. Venoval sa archívnym dokumentom Spišskej župy, Provincie 16 spišských miest, Verejnoprávneho výboru Spišskej stolice, Spišského prepošstva, Štátneho zastupiteľstva, Krajského súdu, okresných súdov či osobným fondom (napr.

priekopníka röntgenológie Dr. Vojtecha Alexandra). Bol spoluautorom dvoch sprievodcov po archívnych fondoch uložených v štátnych archívoch v Košiciach a Levoči. Na konci 70. rokov dokonca absolvoval stáž vo Francúzskom národnom archíve v Paríži.

Početná je zbierka jeho publikácií. Venoval sa regionálnym dejinám Spiša, jeho osobnostiam i pamiatkam a cirkevným dejinám. Bol autorom a spoluautorom monografií o mestách Kežmarok, Poprad, Spišská Nová Ves, Levoča, Stará Ľubovňa, Trebišov, Rožňava, Krompachy, ale i o menších obciach, zaoberal sa dejinami Ľubovnianskeho a Spišského hradu i hradu v Podolínci. Esejisticky spracoval texty k obrazovým publikáciami Karola Plicku o Levoči, Spiši a okresoch Spišská Nová Ves a Stará Ľubovňa.

Samostatnou kapitolou jeho výskumov bola osobnosť a dielo Majstra Pavla z Levoče, ale i Chrám sv. Jakuba či Mariánska hora v Levoči. Bol spoluautorom podrobne spracovaných *Dejín Spoločnosti Ježišovej na Slovensku*, ktoré vyšli v Kanade tesne po Nežnej revolúcii. Okrem toho spracoval množstvo hesiel tematicky viazaných na Spiš, a to pre *Vlastivedný slovník obcí*, *Encyklopédiu Slovenska*, *Slovenský biografický slovník*, *Lexikón katolíckych kňazských osobností Slovenska* i pre zahraničný *Österreichisches biographisches Lexikon*.

Jeho tvorivá práca sa nerealizovala iba v tlačenej podobe kníh, štúdií a článkov, ale aj vo forme výstav a scenárov. Bol účastníkom mnohých domácich i zahraničných konferencií, na ktorých aktívne vystupoval a jeho príspevky vždy získali zaslúžený ohlas.

Nemožno zabudnúť na jeho pedagogické pôsobenie ako habilitovaného docenta, ktorý prednášal cirkevné dejiny, slovenské dejiny a pomocné vedy historické na Bohosloveckej fakulte Univerzity Komenského – Teologickom inštitúte v Spišskej Kapitule, na Katolíckej univerzite v Ružomberku a Teologickej fakulte v Košiciach.

V roku 1994 patril medzi členov zboru špecialistov spolupracujúcich s Pápežskou komisiou pre kultúrne imanie cirkvi. V Ríme pomáhal pri sprístupňovaní Vatikánskeho tajného archívu pre súpis archívnych dokumentov, týkajúcich sa dejín Slovenska. Bol členom redakčnej rady časopisu *Slovenská archivistika*, členom Vedeckej archívnej rady aj vedeckej rady Historického ústavu Slovenskej akadémie vied.

Nie je možné na tomto mieste vymenovať to obrovské kvantum práce, ktoré po sebe zanechal. Vychoval aj zanechal po sebe dostatok nasledovníkov, ktorí môžu v jeho práci pokračovať. Za všetko ďakujeme! Bude nám veľmi chýbať!

Čeť jeho pamiatke!